

De goeie ouwe rolzitting

L. van Heijningen
advocaat te Den Haag

In september gaan de rechtbanken over op een schriftelijke rol. Ter gelegenheid daarvan beschrijft advocaat L. van Heijningen het ‘geraas en beweging’ maar ook de gemoedelijkheid tijdens rolzittingen in vroeger tijden.

In het volgende nummer meer over de voorbereiding van de afschaffing van het procuraat.

Tot voor de Tweede Wereldoorlog was de rolzitting een trefpunt der balie. Na afloop placht men zich met een praatje aan de koffie over te geven. Een verlate voortzetting van het roefje in de trekschuit.

Op de bekende 17de eeuwse gravure, voorstellende de pleitrol van het Hof van Holland in de nog bestaande Rolzaal op het Haagse Binnenhof, staat het publiek op de voorgrond. Achter een hek bevinden zich drie banken voor de advocaten en procureurs, op verre afstand de gerechtelijke zetels, en in het midden de veelal onbezette, sierlijk geborduurde zetel voor de Stadhouder. Deze was bevoegd ter zitting te verschijnen maar deed dit alleen bij bijzondere zittingen. Uit die traditie stamt misschien het gebruik om in de rechtszaal een afbeelding van het staatshoofd te hangen.

MET STOCKEN IN DE HANDT

Art. 24 Rv (oud) verbood ‘geraas en beweging’ ter zitting. Jonge advocaten bezetten zonder respect voor de ouderen de banken, zonder toga’s, ja, zij lenen somtijds de ‘tabbaerden’ van anderen. Zij schelden de wederpartijen en hun advocaten uit. Procureurs zitten niet ordelijk, sturen vaak hun klerken. De rol wordt zeer ‘verachterd’ door het nemen van lange mondelinge lange conclusies. Men komt te laat, er lopen klerken in en uit. Door dit alles wordt ‘de haert van de audientie seer gepertubeert’.

Het Hof gaf daarom strenge voorschriften.¹ De plaatsen van de advocaten, procureurs, fiscalen, deurwaarders en suppoosten werden per zitplaats aangegeven. Onderlinge voorrang werd naar leeftijd van

inschrijving geregeld. Lenen van toga’s werd verboden. Conclusies moesten kort zijn of anders schriftelijk worden ingediend.² Men moest op tijd komen, beledigingen waren niet toegestaan, en men mocht de rolzitting niet voortijdig verlaten.

Ter zitting van de Hoge Raad moet het nog erger zijn geweest. Naast de door het Hof gesignaleerde misdragingen verschenen daar, blijkens de ordemaatregel van 10 september 1680, advocaten en procureurs niet alleen zonder ‘mantels en dickwils in gekleurde kleederen ende met grauwe hoesden strijdende tegen de oude gewoonte’. Ze gedroegen zich ook onbetamelijk jegens de suppoosten en waren zelfs voorzien van een ‘zijd-geweel, ofte met stocken in de handt’. Dit alles werd verboden.

De straf die op misdragingen werd gesteld was ‘non admissie’ en een ‘Ypocras’. Dit laatste was ook een heilzaam geachte geurige morgenwijn, waarvan de naam verwees naar geneesheer Hippocrates.

Maar ter zitting ging geen wijnfles rond, het ging om de vaststelling van een boete naar waardevaste normen. Het hof stelde de waarde van een Ypocras op 16 stuivers (1655), de Hoge Raad op 24 stuivers voor advocaten en op 12 stuivers voor procureurs (1680). Deze bedragen moesten terstond door de deurwaarder worden ingevorderd en in de armenbus gedaan.³

WINNENDE DE KOSTEN

De 17de eeuwse Haagse advocaat mr. Simon van Beaumont beschrijft de rommeligheid ter rolzitting van het Hof van Holland aldus:

‘wel een deftig Advocaet, de slechtste niet (...) [maar] die niet en weet te spreucken.

En blijft soo dick, verwert, in ’t pleyten steecken [waar een ander] de Rol met onbesuystheyt stoort Daer ander geldt om haer welspreucken krijghen Verdient hij geldt, omdat hy still sou swijghen’.
(*Tyt-Snipperingen*, 1640)

Ook de jurist mr. Cornelis Bijckershoek, advocaat, later president van de Hoge Raad van Holland en Zeeland, schreef over het gedrag der pleiters tijdens de rolzitting. Bij het voorlezen van de uitspraak ‘representeren velen de dood’ en worden anderen ‘hemelsblauw, sommigen groen’. De praktijns (procureurs) houden ‘met een bijzondere standvastigheid haer originele verw, winnende de kosten, schoon ze de Processen verliezen’ (*De Nieuwe Oprechte Haegsche Mercur*, 1699).

MARKT

De dagen voor de rolzittingen vielen veelal samen met marktdagen, met name in provincieplaatsen. Boeren en buitenlui plachten zich op marktdagen stadwaarts te begeven. In een moeite door kon men zo zijn advocaat

- 1 De Orde ‘in’t staen van de Advocaten in de Banken van de Audiëntie van de Rolle’, werd door het Hof van Holland op 12 maart 1655 uitgevaardigd.
- 2 Conclusies moesten strikt genomen mondeling ter rolle worden voorgedragen. De artikelen 140-141 Rv (oud) gingen daar, letterlijk genomen, nog steeds van uit. Conclusies worden ‘voorgedragen’ ofschoon alles schriftelijk ging.
- 3 De Republiek kende geen munteenheid; men redde zich door uitdrukking van periodieke betalingsverplichtingen in natura.

Om deze houten rol in de voormalige rechtszaal in het oude stadhuis van Kampen werden (in de tweede helft van de 16e en een groot deel van de 17e eeuw) de documenten gerold, dat wilde toen zeggen: de uitgeschreven pleidooien van advocaten. De advocaten lazen die voor. Bij deze rol zat ook het publiek. Verderop in de zaal stond het schepengestoelte, voor de 'burgemeesters' (rechters). De overige 22-34 schepenen zaten daaromheen.

treffen, die dan makkelijk bereikbaar was, en zo nodig zelf zittingen bijwonen. Comparities en verhoren werden veelal terstond na de rolzittingen geagendeerd; het geringere aantal rechtsgedingen maakte dit mogelijk.

Vaak werd de oproeping om te verschijnen bij procureur, misverstaan. Kwam men in persoon, dan trof men bij het gerechtsgebouw wel een procureur aan die zijn diensten aanbood. Ongevraagd! Nu wordt dit onbehoorlijk geacht, voorheen werd daar minder zwaar aan getild.

TIJD IN GELD

In Groningen was het gebruik dat de advocaten elkaar ter rolle troffen. Na de rol werd in de advocatenkamer koffie geschonken uit een antieke tinnen kraantjeskoffiekan op drie pootjes. In de kleinere rechtbanken placht de president zelf als een vereerde vaderfiguur de rolzittingen voor te zitten.

In Den Haag savouereerden de rolbezoekers na afloop van de rol koffie, in het

voormalige Paleis van Prins Frederik der Nederlanden op het Korte Voorhout, in het nabij gelegen Paviljoen Wachtje. Beide stijlvolle gebouwen zijn bij het bombardement van 3 maart 1945 vernietigd.

Over de 's-Gravenhaagse Eet- en Drinkinrichting waar de stagiaires in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw napraatten over de rolzitting van de Hoge Raad, schreef mr. Ynzonides in het *Advocatenblad* (december 2000). Ook die Inrichting is inmiddels verdwenen.

Mr. Star Busmann noemde de rolzitting al in 1955 een 'verspilling van rechterlijke werkkraft' (*Hoofdstukken van Burgerlijke Rechtsvordering*). Ruim vijftig jaar later zijn de goeie ouwe tijd en de gemoedelijkheid definitief verdwenen. Tijd wordt de mens om niet gegeven; tegenwoordig zet hij die om in geld. En dat verdraagt geen gemoedelijk koffiegeleut. ●

